

Innst. S. nr. 83

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

St.prp. nr. 33 (2002-2003) Del I

Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til at Norge deltar i den 13. kapitalpåfylling i Det internasjonale utviklingsfondet (IDA)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I proposisjonens del I omtales forhandlingene om den 13. kapitalpåfyllingen i Det internasjonale utviklingsfondet (International Development Association - IDA). IDA er Verdensbankens utviklingsfond for de fattigste land, og mobiliserer ressurser gjennom påfyllingsforhandlinger mellom giverland hvert tredje år. Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om samtykke til at Norge deltar i den 13. kapitalpåfylling i IDA.

Gjennom Stortingets behandling av Dokument nr. 8:128 (2001-2002) om tiltak for å følge opp SAPRIN-rapporten om konsekvensene av Verdensbankens strukturtilpasningsprogrammer, jf. Innst. S. nr. 8 (2002-2003), ble Regjeringen anmodet om å gi en redegjørelse for Verdensbankens politikk og Norges rolle i dens styre og virksomhet. Dette er gjort i proposisjonens del II. Det vil bli avgitt egen innstilling om denne del av proposisjonen.

Grunnlaget for IDAs bistand er de finansielle bidragene som en rekke giverland stiller til disposisjon gjennom jevnlig påfyllinger til fondet. Samtlige bidrag er ubundne gavemidler. I tillegg kommer tilbakebetalinger fra låntakerne i IDA og overføringer fra Verdensbankens overskudd, som til sammen utgjør en betydelig andel av kapitalpåfyllingene. Bistand fra IDA går til de fattigste utviklingslandene med hovedvekt på Afrika sør for Sahara. For tiden kan land med et bruttonasjonalprodukt pr. innbygger på USD 875 eller mindre, få midler fra IDA. Dessuten kan enkelte mindre øystater på grunn av sin sårbare økonomi få midler fra IDA selv

om bruttonasjonalprodukt pr. innbygger er over denne grensen.

IDA og FNs utviklingsprogram (UNDP) har vært de største mottakerne av norsk bistand til multilaterale bistandsorganisasjoner i de senere år.

Verdensbanken har lenge hatt fattigdomsreduksjon som sin overordnede målsetting og har nå vedtatt å legge Tusenårsmålene til grunn for sin virksomhet. Det legges i dag enda sterkere vekt på at bistanden skal ytes i tråd med mottakerlandenes egne utviklingsstrategier (f.eks. såkalte Poverty Reduction Strategy Papers) og i forsterket partnerskap med andre institusjoner og bilaterale givere.

Reform av offentlig administrasjon (godt styresett), infrastruktur, utdanning og helse er de formål som mottar mest bistand fra IDA. Lån til sosiale sektorer utgjorde totalt 37 pst. av IDAs samlede utlån under IDA 12. Verdensbankgruppen er i dag den største bidragsyteren til grunnutdanning og primærhelse i utviklingslandene. Det er de senere år lagt stor vekt på å integrere miljø- og likestillingsspørsmål i IDAs virksomhet. IDA er en sentral aktør i gjeldsletteinitiativet for de fattigste landene (Heavily Indebted Poor Countries Initiative - HIPC) som over tid er forventet å gi en total gjeldslette på omlag USD 50 mrd. til rundt 40 land.

I likhet med tidligere forhandlinger, omfattet forhandlingene med 13. kapitalpåfyllingen (IDA 13) påfyllingens største, byrdefordelingen mellom giverlandene og kriteriene og de utviklingspolitiske målsettinger for IDAs virksomhet.

Det var i forhandlingene bred enighet om at de politiske retningslinjene for den 12. kapitalpåfyllingen av IDA skulle videreføres og forsterkes, med fattigdomsreduksjon som overordnet målsetting. Viktige aspekter i så måte var utvikling av menneskelige ressurser (med vekt på helse og utdanning), godt styresett (herunder kamp mot korrupsjon), økonomiske reformer og bærekraftig utvikling. Videre ble det lagt stor vekt på at

IDAs operative virke skal baseres på mottakerlandenes egne strategier for fattigdomsreduksjon, og at befolkningen i det enkelte land skal involveres i utformingen og iverksettelsen av strategiene for å sikre genuint eierskap. Det var også enighet om å styrke systemet som ble vedtatt i IDA 12-forhandlingene som legger til grunn at låntakerlandenes reforminnsats og resultatoppnåelse i stor grad vil være bestemmende for fordelingen av IDA-finansieringen mellom land. Dette skal bidra til å sikre at knappe IDA-ressurser blir brukt på en måte som har størst mulig utviklingseffekt.

I tillegg ble spørsmålet om i hvilken grad og til hvilke formål IDA skal yte gavebistand et sentralt forhandlings tema.

Norge spilte en sentral rolle i arbeidet for å komme fram til et kompromiss, og fremmet en løsningsformel som tar utgangspunkt i hva IDA mest hensiktsmessig kan bruke gavemidler til. Det norske forslaget om at IDA skal kunne yte gavebistand til bekjempelse av HIV/AIDS og gjenreisning etter væpnet konflikt og naturkatastrofer er et sentralt element i sluttresultatet. Det ble fra alle hold uttrykt politisk vilje til å kompensere IDA for bortfall av tilbakebetalinger som følge av gaveelementet. Norge understreket nødvendigheten av en full kompensasjon av IDA slik at ressurstilgangen til de fattigste landene ikke begrenses.

Resultatet av forhandlingene ble at størstedelen av midlene i fondet fortsatt skal lånes ut på svært gunstige vilkår. Under forhandlingene ble det imidlertid enighet om at en del av midlene (18-21 pst.) skal gis som ren gavebistand, i hovedsak til land som er rammet av væpnet konflikt, HIV/AIDS, naturkatastrofer og/eller opplever en vanskelig gjeldssituasjon. En viktig nyvinning i forhold til tidligere påfyllinger, er at IDAs bistand skal forankres sterkere i de fattige landenes egne fattigdomsrettede utviklingsstrategier.

Sluttresultatet av forhandlingene må, særlig gitt en presset budsjettssituasjon i mange giverland og de vanskelige diskusjonene vedrørende gavebistand fra IDA, sies å være tilfredsstillende med hensyn til nivået på påfyllingen. Det samme kan sies om de politiske retningslinjene og kriteriene for IDAs virksomhet og det fortsatte fokus på Afrika sør for Sahara. Utvikling på det afrikanske kontinent er i stor grad avhengig av godt styresett. Gjennom retningslinjene for sitt operative virke vil IDA fortsatt kunne være en betydelig bidragsyter til å fremme godt styresett i Afrika. Særlig positivt er den sterkere vektleggingen på de fattige landenes egne utviklingsstrategier. Dette må antas å bidra til styrket nasjonalt eierskap til utviklingsprosessen. Videre er det grunn til å fremheve den betydelige andel av IDAs bistand som går til helse og utdanning. Prioriteringene og kriteriene for IDAs bistand er i dag i all hovedsak i overensstemmelse med norsk utviklingspolitikk.

Det er positivt at man greide å oppnå et kompromiss i spørsmålet om gavemidler gitt at det i utgangspunktet var betydelig avstand mellom partene.

Det er videre positivt at IDAs finansielle støtte til de fattigste landene opprettholdes de kommende år. Imidlertid vil knappheten på IDA-ressurser forsterkes som

følge av at behovet for IDA-midler har økt de siste årene, både på grunn av den finansielle krisen i Asia, den fortsatt bekymringsfulle situasjonen i Afrika, reduserte råvarepriser, økonomiske nedgangstider, særlig etter 11. september 2001, og utilstrekkelig bilateral bistand.

Totalt beløper giverlandenes andel av den 13. kapitalpåfyllingen seg til USD 12,7 mrd. (rundt NOK 115 mrd.). Resten av det totale kapitalgrunnlaget på USD 22,9 mrd. (rundt NOK 207 mrd.) kommer fra tilbakebetalinger fra låntakerne i IDA og overføringer fra Verdensbankens overskudd. For Norges del innebærer påfyllingen et totalt bidrag på NOK 1 751 270 000 fordelt over tre år. Dette utgjør 1,52 pst. av påfyllingen, opp fra en andel på 1,42 pst. i de senere påfyllinger.

Bidragene fra de enkelte land fremgår av vedlegg 1 i proposisjonen.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til sine tidligere merknader til Dokument nr. 8:128 (2001-2002) vedrørende SAPRIN-nettverkets rapport om konsekvensene av Verdensbankens strukturtilpasningsprogrammer, samt merknadene til kap. 171 om Multilaterale finansinstitusjoner i komiteens innstilling om bevilgninger på statsbudsjettet for 2003 vedkommende Utenriksdepartementet, (rammeområde 4).

På denne bakgrunn er komiteen tilfreds med den todelte fremstillingen i St.prp. nr. 33 (2002-2003), hvor en i del I redegjør for Norges deltagelse i den 13. kapitalpåfyllingen i Det internasjonale utviklingsfondet (IDA), mens en i del II har gitt den bebudete generelle redegjørelsen om Verdensbanken og Norges rolle i dens styrende organer og virksomhet.

Komiteen har merket seg at Norge som del av forhandlingsresultatet også har akseptert at de årlige gjeldsbrevene som utgjør det norske IDA 13-bidraget, kan trekkes ned av IDA umiddelbart. Dette betyr en vesentlig merverdi for IDA, og hensikten er på den måten å yte et ekstraordinært bidrag til IDAs innsats for å møte konsekvensene for de fattigste landene av den økonomiske nedgangen etter 11. september 2001. Det er derfor også gjort oppmerksom på at selve påfyllingen bør være vedtatt i inneværende år.

Komiteen ønsker å imøtekomme dette ønsket, samtidig som det er knapp tid igjen av høstsesjonen for en tilstrekkelig grundig behandling av proposisjonens del II. I denne situasjonen velger komiteen å behandle del I og del II hver for seg. Herunder følger merknadene til selve kapitalpåfyllingen, tilsvarende proposisjonens del I. Del II vil bli behandlet som egen sak tidlig i vårsesjonen 2003.

Vedrørende kapitalpåfyllingen, ser komiteen det som positivt at en denne gangen har hatt større åpenhet rundt selve forhandlingsprosessen og at representanter for mottakerlandene for første gang også har deltatt i forhandlingene. Det er også positivt at det legges økt vekt på at bistanden fra IDA sterkere skal forankres i de prioriteringene som settes i de fattigste landenes egne utviklingsstrategier (PRSP), samtidig som en lykkes i å

utforme disse med tiltagende bred folkelig deltakelse. Komiteen er innforstått med de vurderingene som ligger til grunn for Norges syn på gaveandelen av bistanden, og som fører til at 18-21 pst. av midlene kan gis på slike vilkår. Komiteen har merket seg at det vanskeligste forhandlingsspørsmålet var i hvilken grad og til hvilke formål ID, som långiver, skal gi finansiell bistand på rene gavevilkår.

Komiteen vil bemerke at en stor gaveandel over tid vil kunne gi et betydelig ressurstap i form av sterkt redusert tilbakebetaling av lån og dermed på sikt vil kunne føre til redusert ressurstilgang for de fattigste landene. Videre vil komiteen bemerke at en stor gaveandel vil kunne komplisere forholdet til FN og andre som gir bistand på gavevilkår.

Komiteen legger til grunn at det er formålstjenlig å ha et låneinstrument også for de fattigste landene i tillegg til gavebistand. Komiteen regner med at departementet fortsatt vil legge disse prinsippene til grunn.

Komiteen imøteser også resultatene av de videre forhandlingene under midtveisgjennomgangen IDA 13 og de senere IDA 14-forhandlingene om retningslinjer for disponering av gavemidlene.

Komiteen støtter hovedmålsettingen om fattigdomsbekjempelse med vekt på utvikling av menneskelige ressurser (helse og utdanning), godt styresett, bærekraftig utvikling og kamp mot korrupsjon. Det er positivt at Norge har fått godt gjennomslag for at IDA skal kunne yte gavebistand til bekjempelse av HIV/AIDS og gjenreisning etter væpnet konflikt og naturkatastrofer.

På denne bakgrunnen støtter komiteen forhandlingsresultatet som bl.a. innebærer at Norges andel av den 13. kapitalpåfyllingen økes til 1,52 pst., som for hele treårsperioden utgjør NOK 1 751 270 000.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget samtykker i at Norge deltar i den 13. kapitalpåfylling i Det internasjonale utviklingsfondet (IDA) med NOK 1 751 270 000.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 11. desember 2002

Thorbjørn Jagland
leder

Finn Martin Vallersnes
ordfører

Åslaug Haga
sekretær